

MEHR RISHTALARI

“Men vatanimni, xalqimni sevaman!”

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligi xodimlari bilan birgalikda poytaxtimizdagi nogironligi bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan 1-sonli “Muruvvat” internat uyida bo'lganimizda xayr-saxovat, shafqat va mehr-oqibat kabi tushunchalar millatimizda qadriyat darajasida shakllanib, qon-qonimizga singib ketganiga guvoh bo'ldik.

G'oyat muhtasham, yon-atrofi obod va ko'rkam maskanga kirib borganimizda kun peshindan og'gan, lekin hali saraton issig'ining tafti qaytmagan edi. Internat uyi hovlisi keng-mo'l, bahavo, yo'llar, yo'laklar asfaltlangan, ravon.

Barg-yaproqlari top-toza, baland, orasta, mehr bilan parvarishlangan daraxtlar quyuq soya solib, yoz taftini pasaytiradi. Yon-atrof dil yashnaydigan darajada yuksak did hamda zamonaviy dizayn va shaharsozlikning muayyan talab va mezonlari asosida obodonlashtirilgan. Hududda bir qarich yer yo'qki, ko'kal-mazorlashtirilgan bo'lsa. Betakror chiroyi va haroratli ranglari bilan hovliga ko'rk va fayz bag'ishlab unib-o'sgan turfa gul, maysa va manzarali butalarni ko'rib ko'z quv naydi.

Ushbu muassasaning o'z tarixi bor. U 1979-yilda faoliyat boshlagan bo'lsa-da, keyingi yillarda mamlakatimizdagi keng ko'lamli yangilanish va o'zgarishlar, jumladan, ijtimoiy himoya sohasida olib borilayotgan islohotlar natijasida tubdan yangicha qiyofa kasb etdi. Qo'shimcha binolar qurilib, eskilari ta'mirlandi. Yozgi sport zali, nogironlarni parvarishlash va davolash bo'limlari, muolaja va mashg'ulot xonalari, faollar zali, kutubxona,

yotoqxona va oshxona butunlay yangilandi. Ixtisoslashgan bo'limlar, maxsus xonalar talab darajasida jihozlandi. Har xil sabablar tufayli harakatlanishi cheklangan bolalar maxsus aravachalar bilan ta'minlandi. Bugungi kunda mazkur mehr-oqibat maskani uch yuz nafardan ortiq bolalar va o'smirlarni o'z bag'riga olgan. Ayni paytda ularning har biri davlatimiz rahbarining mehrini, e'tibori va g'amxo'rligini o'z hayotida his etmoqda.

Shu yilning mart oyida davlatimiz rahbari tashrifidan so'ng muassasaning yangi hayoti boshlangani rost. Prezidentimiz tarbiyachilar va o'quvchi bolalar bilan muloqot chog'ida mamlakatimizda davlat va jamiyat nogironligi bor har bir bolaga hayotda o'z o'rnini topishiga ko'maklashishini, bunday bolalar individual rivojlanish dasturlari asosida jamiyatga integratsiya qilinishini, hech kim mehr va e'tibordan chetda qolmasligini alohida ta'kidladi.

Ha, bu maskanda bugun o'zgaracha ruh hukmron. Tarbiyachilar va

o'quvchilarning o'zaro munosabatlari-ni kuzatarkansiz, ular real hayot va jamiyatdan uzilib qolmaganiga guvoh bo'lasiz. Shubhasiz, davlatimiz rahbarining bunday muassasalarga alohida e'tibor qaratishidan maqsad ham shu toifadagi bolalarning yolg'izlanib qolishiga yo'l qo'ymaslikdan iborat.

Shu o'rinda hazrat Alisher Navoiyning mashhur bayti yodga tushadi:

*Kimki bir ko'ngli buzug'ning
xotirin shod aylagay,
Oncha borkim, Ka'ba vayron bo'lsa,
obod aylagay.*

Bugun Yangi O'zbekistonda olib borilayotgan insonparvar va adolati siyosat, chuqur islohotlar qanchadan-qancha “buzug’ va vayron ko'ngillarni obod etib”, ularni hayotdan rozi qilishga qaratilgani uchun ham xalqimiz mamlakatning taraqqiyot yo'lini qo'llab-quvvatlamog'da.

“Muruvvat” uyidagi har bir o'quvchi nimagadir qiziqadi. Bu yerda izchil

yo'lga qo'yilgan ta'lim-tarbiya ana shu qiziqish va layoqatni ro'yobga chiqarishga yo'naltirilgan. Bu bolalarning orasida ko'zlari chaqnab, qalbi jo'shib, chehrasi taqdiran mamnunlikni, tiriklikdan shukronalikni ifoda etgan bir yigitcha bor. Uni Hasan Asrayev deyildilar. U adabiyotga, she'riyatga jon-dili bilan qiziqadi. Prezidentimiz ushbu mehr-muruvvat dargohiga tashrifi chog'ida Hasan bilan ham muloqotda bo'lgan, uning qat'iyati, kuchli irodasi, orzu-intilishi va maqsadini qo'llab-quvvatlash, iste'dodini ro'yobga chiqarish bo'yicha mutasaddilarga muhim topshiriqlar bergan edi.

O'tgan davrda havaskor shoir Hasan Asrayevning she'rlari ustoz shoirlar tomonidan diqqat bilan ko'zdan kechirildi, tahlil qilindi va saralandi. Yosh iste'dod egasiga zarur maslahatlar, tavsiyalar berildi, she'r yozish, so'z bilan ishlash borasida yo'l-yo'riqlar ko'rsatildi.

(Davomi 2-sahifada.)

OYDINLAR

“Toza ma'rifat suvi”

“...Naim Karimov o'zbek adabiyotshunosligida uzoq samarali yo'lni bosib o'tdi. U jadid va sho'ro adabiyotshunosligini ich-ichidan yoritadigan materiallar, ma'lumotlar, rang-barang faktlarni xuddi dono xazinabon kabi yillar davomida sinchiklab, avaylab, ardoqlab yig'ib bordi. Yillar o'tib u chin qomuschi olimga aylandi...”

(4-sahifada o'qing.)

ADABIY DO'STLIK

“Turk ulusi xud meningdur”

Turk navoiyshunosligi uzoq tarixga ega. Ammo adabiyotshunos Abdurahmon Go'zal tadqiqotlari va uning sa'y-harakatlari natijasida Turkiya Respublikasi Baskent universiteti huzurida 2022-yil 10-fevralda tashkil etilgan Alisher Navoiy nomidagi tadqiqot va targ'ibot markazi dunyo navoiyshunosligida yangi bir sahifa ochishi shubhasiz.

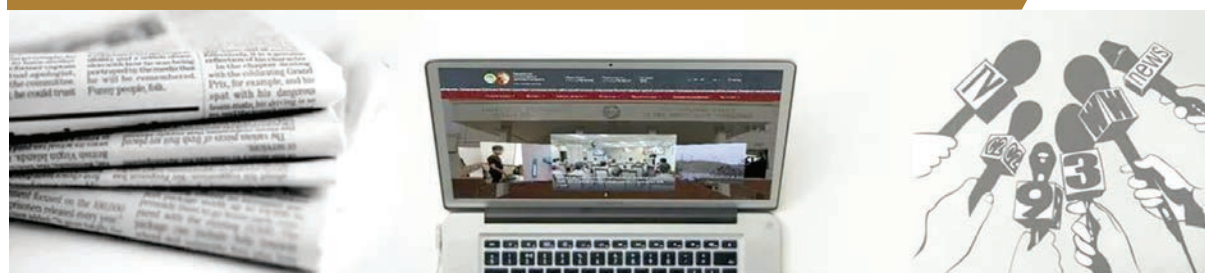
Navoiyshunoslik istiqbolida markazning o'rnini olimning orifona tahlillari ahamiyatlidir. Abdurahmon Go'zalning ilmiy faoliyat bobida o'zbek ijodkorlari va adabiyotshunoslari bilan samimiy ijodiy aloqasi e'tirofga molik. Umuman, o'zbek va turk adabiyotshunoslari o'rtasida Xoja Ahmad Yassaviy, Sulaymon Boqirg'oniy va Alisher Navoiyning hayoti va ijodiy merosini o'rganish bo'yicha mustahkam hamkorlik yo'lga qo'yilgani amalda yaxshi natijalar bermoqda.

Alisher Navoiy asarlarini keng targ'ib qilish, shoirlarning sharafli hayoti va turkiy tilni san'at darajasiga ko'tarishdagi salohiyatini chuqur o'rganish ushbu markazning bosh maqsadlaridan sanaladi. Abdurahmon Go'zal turkiy xalqlarning ulkan ijtimoiy-madaniy taraqqiyot bosqichiga qadam qo'yishida ulug' ajdodimizning beqiyos xizmatlariga bag'ishlangan qator tadqiqotlarni amalga oshirdi. Navoiyning o'zbek tilshunosligini rivojlantirish va ona tilimizning o'ziga xos she'r-u jozibasini she'riyat orqali ko'rsatib berishdagi ulkan xizmatlari dunyo miqyosida e'tirof etilgan.

Abdurahmon Go'zal esa turkiy tilning tarixiy ildizlarini sinchkovlik bilan o'rganib, quyidagicha nazariy xulosalar chiqaradi: “Ma'lumki, Mahmud Koshg'ariy XII asr oxirida “Devoni lug'otit-turk” asarini yozib, turk tili va madaniyatining kelajagini ta'minladi. Alisher Navoiy esa Koshg'ariydan 400 yil keyin ota tili va ma'rifatini xuddi ana shunday tafakkur va e'tiqod bilan munosib himoya qildi.

(Davomi 2-sahifada.)

27-IYUN — MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI XODIMLARI KUNI

“TARAQQIY” DAN “JADID” GACHA

O'zbek matbuoti tarixi jadidlik harakati va jadid ziyolilar nomi bilan tabiiy ravishda bog'lanadi. Jadidlik ancha chuqur, murakkab, ziddiyatli, ayni damda yangiliklarga, ezgu orzu-niyatlarga, amaliy faoliyatlarga to'la bir ijtimoiy-siyosiy, adabiy-ma'rifiy harakatdir. Jadid ziyolilari uchun eski usuldagi maktablarni isloh etish, badiiy adabiyotni yangi o'zanga solish, teatr sahnasini ibratxonaga aylantirish naqadar muhim bo'lsa, milliy matbuot tashkili va taraqqiysi ham shu darajada ahamiyatli edi.

Jadidlar zamonida matbuotdagi haq so'zning kundalik hayotga, odamlarga ta'siri kuchli bo'ldi. Vaqtli matbuot odamlarni ijtimoiy hayotiga faol aralashmog'ini va dunyodan boxabar bo'lmog'ini uchun zaruratga aylandi. Dastlab gazetalar oyda bir bora bazo'r nashr qilindi; asta-sekin haftalik va kunlik nashrlar shiddat bilan odamlar orasiga kirib bordi; sahifalardagi maqola va ma'lumotlar ma'naviy ehtiyoj tusini oldi.

Darhaqiqat, jadidlar millat ma'naviyatini isloh etish, odamlarni ma'rifatli qilish, olamga ochiq nazar bilan boqishga o'rgatish va mudroq tafakkurni uyg'otishning eng asosiy omili sifatida matbuotning qadrini baland ko'tardi. Matbuot ular nazdida fikrlar tilmochi, millat va el-yurt rivoji yo'lida xizmatchi, odamlar ong-u shuurining quyoshi, har kimning vijdoniga tutilgan ko'zgu bo'lmog'ini lozim edi. “Ulfat” ko'ngillar birligidan so'z ochishi, “sado”lar ma'rifat va ma'naviyat, odobiyot va adabiyotning ovozi bo'lishi kerak edi. Gazeta va jurnallar nomi shu ezgu niyatlarga moslab tanlandi.

Turkistonlik ziyolilar o'zlari gazeta chiqargunga qadar bir muddat Qrimga — Bog'chasaroyga ko'z tikishdi. Ismoilbek G'aspralining “Tilda, fikrda, ishda birlik” degan g'oyalariga havaslanib qarashdi.

(Davomi 5-sahifada.)

SHU SONDA:

Maqomda ulug'vorlik mujassam

(8-sahifada o'qing.)

“Qiz chiqarganga qirq yil tegma”

yoxud topgani to'yga buyurgan odamlar...

Dabdaba va dahmaza

(6-sahifada o'qing.)

Boshlanishi 1-sahifada.

Hasan Asrayevning layoqati, qiziqishi hisobga olinib, Yozuvchilar uyushmasiga a'zolikka hamda ishga qabul qilindi. Yaqinda O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi homiyligida "Adabiyot" nashriyoti tomonidan uning "Ezgu niyat" nomli ilk she'riy to'plami nashr etildi.

Biz Hasan Asrayevga ana shu kitobni mamnuniyat bilan topshirdik va yosh shoirni dildan tabrikladik. U kitobni qo'lliga olar ekan, yuz-ko'zi yashnab ketdi.

– Birinchi kitobimni Prezidentimizning qadri nihoyatda baland mukofoti, bag'rikeng, mehribon, menga, menga o'xshaganlarga otalarcha g'amxo'r insonning sovg'asi sifatida qabul qilaman. Dastlabki she'riy mashqlarimga, tabiiyki, muayyan kamchiliklardan xoli bo'lmagan bitiklarimga Yozuvchilar uyushmasining, tajribali adiblarning diqqat-e'tiborini jalb etganliklarini u kishining yosh ijodkorlarga, qolaversa, adabiyotga marhamati, g'amxo'rliqi deb bilaman.

– Hasanjon, siz she'ni qanday tushunasiz? Qachondan buyon she'rlar yozasiz?

– O'n ikki-o'n uch yoshlarimdan buyon she'rlar mashq qilaman. She'rni hayotga bo'lgan muhabbatning ifodasi, deb bilaman. Ifodasigina emas, u orzu, maqsad sari undovchi porloq mayoq hamdir. She'r – ko'ngil kechinmalaridan ko'chirma. Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Halima Xudoyberdiyeva, Muhammad Yusuf, Sirojiddin Sayyidning she'rlarini sevib o'qiyman. Ustoz shoirlarning she'rlari menga ruhiy quvvat, kelajakka ishonch, hayotimga nur bag'ishlaydi. Keyingi paytlarda jadid ma'rifatparvarlarining asarlarini o'qishga kirishmoqdaman. To'g'ri, oradan o'tgan yillar mobaynida ona tilimiz ancha o'zgarishlarga uchragani tufayli u kitoblarni ma'lum tayyorgarliksiz o'qib tushunishim qiyin kechmoqda. Ammo qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda, tushunishga harakat qilayman. Jadid adabiyotini xalqimizning katta ma'naviy xazinasini, deb o'ylayman. Ana shunday bir-biridan

qiziqarli kitoblari, she'rlar va boshqa badiiy asarlar bilan kunlarimiz mazmunli, serzavq o'tyapti. Prezidentimiz bilan uchrashganimiz va suhbatlashganimiz menga doim ilhom bag'ishlab, ilgari chorlab turadi. Aslida bu mening orzum edi. Agar niyati to'g'ri bo'lsa, kishi o'z orzusiga erishar ekan.

– She'rlaringizning birinchi o'quvchilari kimlar bo'ladi?

– Bu yerda mening aka-ukalarim, opa-singillarim ko'p. Men ularning birini yaqin, boshqasini uzoq deya olmayman. Men uchun ularning hammalari yaqin, eng yaqin. Masalan, Umrzoq – ukam, Rahim, Otabek – akalarim. Yana opa-singillarim bor. She'riy mashqlarimni birinchi bo'lib ularga o'qib beraman. Ular she'rlarimga fikr bildirishadi.

Qanday holat bo'lmasin, Sizga tirgak bo'ladi, – deb yozganman. Bu misralar atrofimdagi sadoqatli do'stlarim haqida aytilgan ko'nglimdagi samimiy kechinmalardir.

– She'riyatdan boshqa yana nimalarga qiziqasiz?

– Boya ham aytdim, kitoblari o'qiyman. Badiiy asarlar orqali hayotni, odamlarni o'rganishga harakat qilaman. Kitob biz, yoshlarning ma'naviyatini yuksaltiradi, dunyoqarashini kengaytiradi. Prezidentimiz ko'p kitob o'qib, tanlovlarda g'olib bo'layotgan tengdoshlarimga mashina sovg'a qilmoqdalar. Bu tengdoshlarimning mutolaaga bo'lgan qiziqishini oshiradi, albatta. Kelgusida astoydil shug'ullanib, puxta tayyorgarlik ko'rib, shunday tanlovlarda qatnashish niya-

sabrlari, irodalari, qat'iyatli bo'laman. Ustozlarning yo'l-yo'riq ko'rsatishlaricha, shundagina arziqli natijaga, maqsadimga erishishim mumkin. Yozuvchilar uyushmasi a'zosi ekanim zimmamga ko'p karra mas'uliyat yuklaydi.

– O'zingizga judayam yoqadigan she'ringiz bormi?

– Shunday she'rim bor. U "Yurt-boshimizga" degan she'r:

Ajdodlarning ruhlarini

shod etmoqdadir siz,
So'zlaganda ulardayin samimiy so'zlab.
Ularning ishlarini davom ettirmoqdasiz,
Faqat farovonlikni, tinchlikni ko'zlab.

Buyuk ajdodlarimiz tarixda davlatchilik, ilm-fan, san'at, madaniyat, adabiyot sohalarida o'chmas iz qoldirishgan. Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur, Temur Malik, Yalangto'sh Bahodir singari nomdor sarkardalar, Abu Iso Ter-miziy, Abu Muin Nasafiy, Sulton Uvays Qaraniy kabi mutafakkir-allomalar, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo, Ogahiy kabi mumtoz shoirlar, Vatanimiz va xalqimiz tarixida muhim o'rin tutgan jadid ma'rifatparvarlarining faoliyati va merosini o'rganishda yangi davr boshlandi. Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessansni qaror toptirishda mamlakatimiz rahnamosiga, xalqimizga ularning pok ruhlari madadkor bo'ladi, albatta.

– Nima uchun she'r yozasiz? Nimalar sizni she'r yozishga undaydi?

– Men Vatanimni, xalqimni sevaman! Hayotni yaxshi ko'raman. Shu tuyg'u meni she'r yozishga, mehr-muhabbatimni ifoda etishga undaydi.

Shu jannatmakon yurtini,
Shak-shubhasiz, sevaman.
She'r bitaman, sevgimni
Shunday izhor etaman.

– Vatanni qanday tasavvur qilasiz?

– Bu boradagi tushunchamni to'rt qator she'r bilan ifodalasam:

Gar bilsangiz, yurtimiz –
Bog'i Firdavs nusxasi.
Shu uchun ham dunyoning
Kelar bizga havasi.

Yangi O'zbekistonimiz gurkirab rivojlanmoqda. Prezidentimiz bu ulug' taraqqiyotning yetakchisi bo'lib turibdi. Men va do'stlarim pok niyatlar ijobat bo'ladigan mana shunday ilohiy kunlarda u kishiga uzoq umr, mustahkam salomatlik tilaymiz. Xalqimizning, bizga, menga o'xshagan odamlarning baxtiga doim omon bo'lsinlar!

– Hasanjon, siz nimani orzu qilasiz?

– Mening orzum – O'zbekistonimizda,

jahonda doimo tinchlik va osoyishtalik barqaror bo'lsin! Qayerlardadir davom etayotgan urush va janjallar tezroq barham topsin!

Ozod yurt farzandimiz –
Kelajak qo'limizda.
Zafarli marralar bor
Hali bu yo'limizda.

– Yana nimadir demoqchisiz, shekilli?

– Ha, shu onda xayolimdan ko'p o'ylar kechmoqda. Kitobimning chiqishi men uchun katta baxt. Bu o'z ustimda yanayam ko'proq ishlashga, yaxshi she'rlar yozishga undaydi. Shu dargohda men bilan birga ta'lim-tarbiya olayotgan do'stlarimni ham yangi marralar sari rag'batlantiradi. Barchamizda o'zimizga, ertangi kunga bo'lgan ishonchni oshiradi. Mening kichik mehnatimga shunday katta e'tibor berganliklari uchun Prezidentimizga ming rahmat!

"Muruvvat" uyidan qaytarkanmiz, saratonning qaynoq tafti ham qaytib borardi. Orasta hovlidan esgan salqin shabada dillarga orom va huzur ulashadi. Bu farzandlari – jigarbandlarini shu dargohga, mehr ko'rsatayotgan insonlarga ishongan ota-onalarning hayotidan, qalbidan chuqur o'rin olayotgan xotirjamlik bo'lsa, ajabmas.

Yana bir gap. Bu yerda bolalar turli qalinlikdagi qog'ozlar, rangli qalamlar, bo'yoq-ranglar, matolar, yog'ochlardan o'z qo'llari bilan yasagan (yaratgan) deyilsa, to'g'riroq bo'ladi, nazarimizda rasmlar, kitobchalar, uychalar va boshqa har xil narsa-buyumlarni ko'rib, o'zingizni ko'rgazmalar zaliga tushib qolgandek his qilasiz hamda "imkoniyati cheklangan" deyilgan bolalarning imkoniyatlari, aksincha, cheksiz ekaniga guvoh bo'lasiz.

Dunyoga ilinj, havas, umid bilan qaragan, qalbi, fikri, insonni, Vatanni anglashi sog'lom bolalarning, ularning ota-onalarining ko'nglidan kechayotgan, lekin tiliga ko'chmayotgan sezimlarni, hissiyotlarni so'zsiz tushunish, ularga hayotdan rozi bo'lib yashashlari uchun keng imkoniyatlar yaratib berish, dardmandlarga darmon bo'lish uchun inson, avvalo, katta qalb egasi, nomi bosh harflar bilan yoziladigan Inson bo'lishi kerak!

Yosh shoir: "Yurtga nafing tegmasa, Qurib qolgan teraksan", deb yozadi. Biz unga kelajakda ulkan daraxtga aylanib, el-yurtga foydasi tegishini, undan barcha-barchaga manfaat yetishini tilab qolamiz.

Salim ASHUR,
O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan
jurnalist

Ba'zan maqtashsa, ba'zida tanqid ham qilishadi.

– Tanqidiy fikrlardan xafa bo'lmaysizmi?

– Yo'q, tanqidni to'g'ri qabul qilaman. Ularning fikr-mulohazalarini inobatga olib, she'rlarimni qayta ishlayman. Ijodkor tanqidga doim tayyor turishi kerak, deb o'ylayman. Chunki avvalo kamchilik va qusurlardan xoli asar yaratish juda mushkul, qolaversa, tanqid – kelajak mevasi, degan gap bor. Mening she'rlarimga birinchi bo'lib fikr bildiradiganlarga kelsak, ular o'rtoqlarim, menga yaxshilik istaydigan do'stlarim. Biz do'stlarim bilan har doim, har bir yumushda bir-birimizni qo'llab-quvvatlaymiz. Ularning so'zlari, fikrlari menga dalda, madad bo'ladi. Bir she'rimda do'stlik haqida:

Chinakam do'st, albatta,
Yoningizda turadi.

tim bor.

Bu yerda tez-tez sport o'yinlari uyushtiriladi. Men shaxmat-shashka o'ynashga qiziqaman. Sir emas, shaxmat-shashka izchil va mantiqiy fikrlashni o'rgatadi. Musobaqalarda avval ko'proq yutqazardim, endi yuta boshladim. Bu tajribam, malakam oshib borayotganini ko'rsatadi, shunday emasmi?

– Ha, inson bir ishga yeng shima-rib kirishar ekan, albatta, maqsadiga erishadi. Siz kelajakda kim bo'lmoqchisiz?

– Kelajakda mashhur shoir bo'lmoqchiman. She'rlarim bilan odamlarga, xalqimga xizmat qilsam, menga yaxshilik qilganlarga yaxshilik bilan javob qaytarsam deyman. Shoir bo'lish uchun esa so'z boyligimni oshirishim, so'zlarni daftarga yozib borishim, o'rni kelganda ulardan to'g'ri foydalanishim kerakligini bilaman. Albatta, yaxshi she'r yozish mashaqqatli ish. Lekin men bu yo'lida

“Turk ulusi xud meningdur”

Boshlanishi 1-sahifada.

Turkiy xalqlarning ma'naviy qiyofasi xavf ostida qolgan bir davrda u o'zining ko'lamdor va betakror asarlari, beqiyos amaliy sa'y-harakatlari bilan milliy til va adabiyotni o'z mohiyatiga qaytarish va rivojlantirishga beqiyos hissa qo'shdi. U ham olim, ham ijodkor, ham davlat arbobi sifatida butun borlig'i bilan o'z xalqiga kamarbasta bo'ldi.

Abdurahmon Go'zal Alisher Navoiy dostonlarini o'rganish borasidagi tadqiqotlari bilan ham navoiyshunoslik ilmi-dagi ifroniy-g'oyaviy bo'shliqni to'ldirishga harakat qildi. Abdurahmon Go'zal alloma shoirning asarlarini aniq va tizimli asosda sharhlashda o'ziga xos batafsillik, teranlik va mohiyatbinlikni namoyon qildi. U Alisher Navoiyning barcha asarlari xususida qisqa, lo'nda va aniq xulosalar chiqaradi. Abdurahmon Go'zal o'zi tahlil qilayotgan asarlarning g'oyasi, shakli, uslubi va hatto, an'anaviy qahramonlariga baho berishda ham turkiy tafakkurga alohida ahamiyat qaratadi: "Alisher Navoiy ijodining yana bir muhim jihati shundaki, u o'z asarlarida milliy tip va xarakterlardan foydalangan. Forsiy

adabiyotda qo'llanilgan qahramonlar Navoiy asarlarida faqat nomlarinigina saqlab qolgan holda turkiy shaxsiyatni tamsil etgan".

Turkiyadagi Alisher Navoiy nomidagi tadqiqot va targ'ibot markazining dunyo navoiyshunosligi, eng avvalo, O'zbekiston Fanlar akademiyasi O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, Alisher Navoiy nomidagi xalqaro jamoat fondi bilan olib borayotgan hamkorligi o'zbek navoiyshunosligi uchun ham ahamiyatlidir.

Markaz o'z oldiga Alisher Navoiy asarlarining mukammal nashrlarini yaratish, shoir ijodiy merosini tahlil va talqin etuvchi tadqiqotlar olib borish, shoirning shaxsiyati hamda ijodini ochib beruvchi xalqaro konferensiyalar o'tkazish kabi ko'lamdor maqsadlarni qo'ygan. Bu yerda shoirning asarlari hamda unga bag'ishlangan tadqiqotlarni o'zida jamlagan kutubxona tashkil etilganini qayd etish lozim. Hind diyorida topilgan, Alisher Navoiy taxalusi ostida yozilgan "Yusuf va Zulayho" dostonining qo'lyozma nusxasi ham ushbu markazga olib kelingan. Hozirgi payt-

da markaz ilmiy xodimlari mazkur noyob asarni har tomonlama tadqiq qilmoqda. Yaqin kunlarda ushbu dostonning muallifi haqida aniq va xolis xulosalar e'lon qilinishiga ishonchimiz komil.

Markaz tomonidan Alisher Navoiyning muhtasham haykali o'rnatilgan ko'ram bog' barpo etilishi ham tahsin-u e'tirofga loyiqdir.

Alisher Navoiy turkiy tilning barcha lahja, shevalarini ajratmasdan, o'z asarlarida ulardan unumli foydalanish orqali bu tilning lug'at boyligini asrab qolish va uning imkoniyatlarini kengaytirishga katta hissa qo'shdi. Darhaqiqat, Alisher Navoiy asarlarida turkiy tilning jamiki balog'ati, fasohati, hassosiyati, shiddati namoyon bo'lgan.

Abdurahmon Go'zal ulug' shoirning: Agar bir qavm, gar yuz, yo'qsa mingdur, Muayyan turk ulusi xud meningdur, – degan faxriyasining mohiyati va ahamiyatini teran anglaydi. Shu bois u: "Buyuk turk olimi va turkiyning ulug' shoiri Alisher Navoiy vafotidan buyon oradan besh yuz yil vaqt o'tgan bo'lsa-da, u o'zining fikri va shaxsiyati bilan hamon oramizda yashamoqda. Minglab baytlardan iborat lirikasida shoirning o'zi-

ga xos uslubi, ijodkor shaxsini ko'rish mumkin. Sharqiy turklar tili va adabiyoti u yaratgan tamallarda yuksaldi. Dabodo Alisher Navoiy unutilsa, turk dunyosi o'zining asoslaridan birini yo'qotadi. Bolalarimiz va yoshlarimiz Alisher Navoiyni albatta bilishi va tushunishi kerak. Shuning uchun biz Navoiy kulliyoti ustida ishlashimiz, bu asarlarni turkigo'y xalqlarning har bir shevasida nashr etishimiz va har bir turkning mazkur asarlarni birday anglashini ta'minlashimiz kerak", deb yozadi.

O'z navbatida, biz milliy adabiyotimiz quyoshi hisoblangan Alisher Navoiy ijodini o'rganish borasida turkiyalik zahmatkash adabiyotshunos Abdurahmon Go'zal bilan hamkorlikda faoliyat olib borayotganimizdan mamnunmiz. Uning tashabbusi bilan Turkiyada tashkil qilingan Alisher Navoiy nomidagi tadqiqot va targ'ibot markazini har tomonlama rivojlantirishda o'zbek navoiyshunoslari ham munosib hissa qo'shishiga ishonamiz.

Zulayho ABDURAHMON,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa
doktori

“Toza ma’rifat suvi”

Bu – Abdulhamid Sulaymon Choʻlponning 1914-yilda yozilgan “Adabiyot nadur?” degan manifest xarakteridagi maqolasida qoʻllangan ibora. Adabiyotshunos Naim Karimov haqida maqola yozarkanman, ushbu ifodaga duch kelib qoldim va menga nihoyatda yoqdi.

Choʻlpon “Adabiyot nadur?” deb oʻzi qoʻygan savolga: “qonlarimizga qadar singigan qora balchiqlarni tozalaydugʻon, oʻtkur yurak kirlarini yuvadigʻon toza maʼrifat suvi, xiralashgan oynalarimizni yorugʻ va ravshan qiladigʻon, chang va tuprogʻlar toʻlgan koʻzlarimizni artib tozalaydugʻon buloq suvidur”, deb javob beradi. Bu jadid maʼrifatparvarlik adabiyotining butun mundariyasi va maqsadlarini oʻziga obrazli tarzda qamrab oladi. Maʼrifatli jadid adabiyotining toza maʼrifat suvi Choʻlpon, Qodiriy, Fitrat, Behbudiy, Ibrat, Avloniyalarga qanchalar aloqador boʻlsa, nainki ularga, ushbu tashbehni “burjua” adabiyotining buloqlari va maʼrifati deb tushuntirishga uringan ilk jadid adabiyotshunosi Abdurahmon Saʼdiyga ham nechuk aloqasi boʻlsa, ularning keyingi barcha izdoshlari va xususan, akademik Naim Karimovga ham shunchalik yaqin va tigʻiz aloqadordir. Akademik Naim Karimovning barcha yozganlarini shu qamrovdor ibora bilan tushuntirmoqchi boʻlsam, oʻquvchilar ham buning ustida oʻylanish bosqichiga chiqishlariga ishonchim komil.

“Toza maʼrifat suvi” bizning milliy adabiyotimizning mazmun doirasi va yoʻnalishini aniq-ravshan belgilaydigan ibora. Unda milliy adabiyotimizning asos gʻoyasi mujassam. Adabiyotshunoslarimiz milliy mustaqillik uchun kurash va nihoyat milliy mustaqillik davridagi badiiy adabiyotimiz va sanʼatimizning bosh va yetakchi maqsadlarini belgilash uchun bir qancha gʻoya va fikrlarni oʻrtaga tashlaganlar. Bu jihatdan akademik Naim Karimov bilan doimo yonma-yon va hamqadam boʻlib ishlab kelgan bilimdon adabiyotshunos olim Begali Qosimovning bir ajoyib fikrini taʼkidlab oʻtgim keladi. U “Mustaqillik adabiyotshunosligi” degan qimmatli asarida, chunonchi, shunday deb yozadi: “Mustaqillik davri adabiyotshunosligining oʻtgan 12 yil davomida qoʻlga

kiritgan eng katta yutugʻi koʻp asrlik adabiyotimizni milliy-estetik asoslarda oʻrganish va baholashning yoʻlga qoʻyilgani boʻldi”. Olim yangi davr adabiyotining bosh va bundan keyin ham koʻp zamonlar yetakchi boʻlib qoladigan xususiyatini milliy estetik asos deb belgilayotgani bu mashʼum “sosrealizm”dan batamom xalos boʻlganimiz, qutulganimiz va umumjahon adabiyotining izlanishlar yoʻliga chiqqanimiz hamda unga batamom hayot daryosi kabi qoʻshilayotganimizni bildiradi.

Akademik Naim Karimovning mustaqillik davrida yozgan barcha ilmiy-nazariy, tadqiqotchilik yoʻnalishidagi asarlari mana shu milliy estetik tahlil yoʻnalishini aks ettiradi. Oʻquvchilarga yaxshi maʼlumki, adabiyotshunoslikdagi bu yoʻnalish Gʻarb va umuman, dunyo adabiyotlarida keng tarqalgan va uning Irving Stoun, Stefan Sveyg, Luis Borxes, Andre Morua kabi ajoyib namoyandalari mashhur. Akademik Naim Karimov oʻzbek adabiyotshunosligida ilmiy estetik biografik romaning salmoqli namunalarini yaratdi. Men uning Choʻlpon, Shayxzoda, Mirmemir, Qodiriy va Hamid Olimjon-ga bagʻishlangan asarlarini qiziqib oʻqiganman. Ayniqsa, Hamid Olimjon va Oybek haqidagi asarlarini mubolagʻasiz adabiyotshunoslikning shoh asarlari deb sanaganman.

Naim Karimov zamonlarning koʻp algʻov-dalgʻovlarini koʻrdi, boshidan kechirdi. Lekin u Oybek, Zulfiya, Zarifa Saidnosirova, Gʻafur Gʻulom, Izzat Sulton, Matyoqub Qoʻshjonov, Ozod Sharafuddinov singari ustoz-

biyotshunoslik shunday yuqori ilmiy nazariy saviyada yozilishi kerak deb hisoblayman.

Istiqlol davrida Naim Karimovning talanti ochildi. Unga xudo ilhom berdi. Tinimsiz kompyuterda oʻtirib, muk tushib yozdi. Tinmay adabiy targʻibot bilan shugʻullandi. Yoshlarni adabiyotga qiziqitirdi. Turli jamiyatlarda ilmiy-maʼrifiy maʼruzalar oʻqidi. Jadid adabiyoti gʻoyalarini oʻquvchilar ongiga singdirib bordi, oʻzi kabi gʻayratli, ilmga berilgan yosh olimlarni tarbiyalab voyaga yetkazdi.

Akademik Naim Karimovning “Qatagʻon qurbonlari xotirasi”

Taniqli adabiyotshunos olim, jamoat arbobi Naim Fatihovich Karimov (1932-yil 12-dekabr – 2023-yil 17-sentyabr) Toshkentda, ziyoli oilada tugʻilgan. Oʻzbekiston Respublikasi fan arbobi (1996). Filologiya fanlari doktori (1993), professor (1994). U 1955-yilda SAGU (hozirgi Oʻzbekiston Milliy universiteti) filologiya fakultetini tamomlagan.

Olim salkam ellik yil mobaynida Oʻzbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Til va adabiyot institutida ilmiy xodim, katta ilmiy xodim, yetakchi ilmiy xodim, boʻlim boshligʻi boʻlib ishladi. XX asr oʻzbek adabiyoti va uning yirik vakillari ijodini milliy gʻoya mezonlari asosida oʻrganish ishini birinchilardan boʻlib boshlab berdi. Chunonchi, jadid adabiyoti, uning hur fikrlari, adolatparvar vakillari Hamza, Fitrat, Choʻlpon va boshqalar ijodi haqidagi oʻnlab kitob, maqolalar muallifi. Matnshunos sifatida Oybekning 20, Gʻafur Gʻulomning 12, Hamid Olimjonning 10, Hamzaning 5 jildli toʻla asarlarini tayyorlash va nashr etishda ishtirok etgan.

Naim Karimov mustamlakachilik davri qurbonlari xotirasini abadiylashtirish boʻyicha jamoatchilik komissiyasi raisi (1999-yildan beri) sifatida Toshkentda Shahidlar xotirasi yodgorlik majmuasini bunyod etish (2001), shuningdek, Qatagʻon qurbonlari muzeyini tashkil qilishda (2002) jamoatchilik ishlarini amalga oshirgan.

davlat muzeyini tashkil etishdagi taklif-tashabbuslari tahsin va eʼtiborga loyiqdir. Hozirgi muzey boʻlimlari va ekspozitsiyalarining yuksak talqinlarida akademik Naim Karimovning jonbozligi, salohiyati ufurib turadi.

U adabiyotshunoslik ilgari hech qachon istifoda qilolmagan, buning hech qanday imkoniyati ham boʻlmagan, ammo tarixan nihoyatda qimmatli faktlar, voqea-hodisalarni axtarib topdi va oʻz asarlarida aks ettirdi. Bu jihatdan u Izzat Sulton kabi ulkan adabiyotshunoslar izidan bordi. Zavol boʻlgan adabiy nomlar, tahqirlangan taqdirarni tikladi. Pirovardida olim jadid madaniyatining yirik mutaxassislaridan biriga aylandi. Uning mehnatlari davlatimizning qator-qator unvonlari va mukofotlari bilan munosib taqdirlandi.

Zahmatkash olimimizning asarlari faktlarga nihoyatda boyligi bilan ajralib turadi. U oʻzbek adabiyotshunosligining xalqaro miqyoslarga chiqishi uchun ham jon kuydirar, olmon, ozarbayjon, turk, rus, tatar olimlari bilan muloqotlar olib borardi.

U yangilanayotgan oʻzbek adabiyoti “jamiyatni harakatga keltiruvchi kuchga aylanadi” deb qattiq ishonar va shu yoʻlida ter toʻkardi. Olim unutilgan adabiy muhitlarni tiriltirdi, jonlantirdi, ularga yangi zamonlarning hayot nafasini bagʻishladi. Men uni Iso alayhissalomga mengzamoqchi emasman. Ammo milliy adabiyotimizga u Iso nafasini olib kirdi va qora tuproq tagida qolganlarga soʻzi bilan jon bagʻishladi.

Ibrohim GʻAFUROV, Oʻzbekiston Qahramoni

UYGʻOQ XOTIRA

“Magar chinor boʻlsang, chinordek yasha...”

Maʼlumki, adabiyotimizning ildizlari eramizdan oldingi asrlarga borib taqaladi. Bu tilda yaratilgan muhtasham nafis soʻz sanʼati durdonalari dunyo badiiy tafakkuri xazinasidan oʻzining muhtaram va musulam oʻrnini topgan va jahon ahlining hayrat-u havasiga manba boʻlib kelmoqda. Bu beqiyos ganjinani tadqiq etish va oʻrganishning qonuniy yoʻsini sifatida tilshunoslik kabi koʻhna adabiyotshunoslik deyiladigan fan yuzaga kelgan. Oʻzbekiston Respublikasi fan arbobi, akademik Naim Karimov oʻzbek adabiyotshunosligiga, uning taraqqiyot-u takomiliga behad salmoqli hissa qoʻshgan va bu ilming chinakam chinoriga aylangan zahmatkash olimlarimizdan biridir.

Naim aka 1958-yilda Oʻrta Osiyo davlat universitetida oʻzbek adabiyoti boʻyicha aspiranturani tamomlagach, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi Til va adabiyot institutida kichik ilmiy xodim sifatida ish boshlagan boʻlsa, uzun va

mi, tilshunosliklarni yoxud folklorshunosliklarni, albatta, oʻzining oʻrinli va foydali taklif-tavsiyalari, ilmiy mulohazalarini bildirar, masalaning yechimi boʻyicha maslahatlarini darigʻ tutmas edi.

Umuman, Naim Karimov XX asr oʻzbek adabiyotining ulkan bilimdoni, zukko sinchisi sifatida bu davrdagi yuksalish-u evrilishlarni, yorugʻlig-u zulumatlarni hijjalab oʻrgangan va xolis ilmiy xulosalar bera olgan tugʻma olim edi. U “Purviqor choʻqqilardan biri” nomli maqolasida quyidagi fikrlarni qayd etadi: “XX asr oʻzbek adabiyoti koʻp asrlik milliy adabiyotimiz tarixida alohida oʻrinni egallaydi. Shu davrda shunday zabardast shoir va yozuvchilar avlodi yetishib chiqdiki, boshqa biror asrda bunday hayratlanarli hol roʻy bergan emas”.

Zahmatkash allomaning turli arxiv va muzeylardagi materiallarni qidirib topib, ularni sinchiklab oʻrganib, jadidlar, millatparvar ziyolilar ijodi va faoliyati bilan bogʻliq koʻplab chala yoki yangilash maʼlumotlarga toʻkislik va oydinlik kiritganini mamnuniyat bilan taʼkidlamoq joiz. Ana shunday mashaqqatlar mahsuli sifatida yuzaga kelgan qator-qator maqola va boshqa asarlarida tarixiy haqiqatni rost va raso oʻzianlarga solib qoʻygani ham uning adolat yoʻlidagi bikir va butun jidd-u jahdining bir koʻrinishidir.

Atloqli amerika adibi Irving Stoun Oksford universitetida “Biografik qissa haqida” mavzusida oʻqigan maʼruzasida quyidagilarni taʼkidlagan: “Biografik qissa muallifi uchun tarix togʻi emas, daryodir. Hattoki yangi faktlarni izlab topish imkoniyati qolmagan taqdirda ham, bari-bir, eski faktlarni yangicha qabul qilish, zamonaviy saviyada talqin etish imkoniyatlari boʻladi. Bu yangi talqin esa eski tarixni yangi nur bilan yoritadi va unga yangi maʼno baxsh etadi. Shuni esda saqlash lozimki, biografik qissaning muallifi arxeologga oʻxshaydigan odam, u shunchaki belkurak koʻtarib olgan odam emas. Uning peshonasidan oqqan ter yoxud qoʻllarining qavargani – bu haqiqiy ishma engdigina kirisha boshlaganining oddiy belgisi, xolos. U hali yangi ochilgan materiallarni talqin qilib bermogʻi kerak”.

Shu maʼnoda “Usmon Nosir” maʼrifiy-biografik romani Naim Karimovning “Usmon Nosir: hayotiy lavhalar, hujjatlar, rivoyatlar” (1993), “Usmon Nosirning soʻnggi kunlari” (1994) nomli kitoblari asosida qayta yozilgan, juda koʻp yangi maʼlumotlar bilan toʻldirilgan. Demakki, 2022-yilda “Fan” nashriyotida chop etilgan bu maʼrifiy-biografik roman olimning qariyb oʻttiz yillik ilmiy izlanishlarining, fidokorona, mashaqqatli mehnatlarining samarasidir. Fidoyi va sarhadsiz bilim sohibi boshqa maʼrifiy-biografik romanlaridagi singari bu romanni yaratishda ham tarix qatʼini,

unda yashiringan sir-u sinoatlarni oshkor qilmoqqa, chin haqiqatni tiklamoqqa bel bogʻlagan, butun umrini shu ezgu maqsad roʻyobiga baxshida qilgan, Irving Stoun taʼbiri bilan aytganda, arxeologdir.

Romanning muqaddimasida Naim Karimov hech bir iddaosiz quyidagi gaplarni aytib oʻtishni joiz bilgan: “Kamina Usmon Nosir toʻgʻrisida ilmiy-ommabop asar yozish uchun shoirning juda koʻp barhayot zamondoshlari bilan uchrashganman, uning Qoʻqon, Samarqand va Kemerovodagi izlaridan yurganman, uning qatagʻon qilinish tarixi va jarayonini Toshkent, Kemerovo va Moskvadagi arxivlarga borib oʻrganganman”. Romanning birinchi boʻlimidagi olinning quyidagi gaplarida har qanday oʻquvchi qalbini larzaga soluvchi oʻtkir va oʻrinli istehzo va kinoyaning keskir kuchini, yondiruvchi olovini sezmaslik, koʻrmaslik va ichdan his qilmaslikning imkonini yoʻq. Li-soniy-badiiy ifodaning bu qadar tugalligidan hayratlanmaslik mumkin emas: “Usmonnosirshunoslar” shunday rivoyatnamo gaplari bilan shoir haqidagi haqiqat ustiga yolgʻon koʻylag-u yolgʻon toʻnlarni, boshiga esa yolgʻon doʻppilarni kiydirib tashlaganlarki, natijada Haqiqat janobi oilalarining hatto porloq koʻzlari ham koʻrinmay qolgan”. Koʻrinib turibdiki, zakiy olim va adibning asl va oliy muddaosi “Haqiqat janobi oilalarining porloq koʻzlarini” adl va raso koʻrsatishdan iborat.

Olimning bir oʻzi tomonidan (odatda bunday salmoqli asarlar yirik jamoalar tomonidan tayyorlanadi) yaratilgan “Abdulla Qodiriy zamondoshlari” ensiklopediyasi adabiyotshunosligimizni, birinchi navbatda, qodiriyshunosligimizni boyitgan ulkan va muhtasham ishlardandir. Unda Abdulla Qodiriy hayoti va ijodi bilan u yoki bu darajada bogʻliq boʻlgan 254 nafar kishining muxtasar tarjimai holi jamlangan. Bu moʻtabar va muaz-zam kitobni Naim Karimovning oʻzbek jadidshunosligi tadqiqi va targʻibi yoʻlidagi iddaosiz jaso-rati deyish mumkin. Ushbu asar adabiyot sohasida Davlat mukofoti bilan taqdirlangani ham bejiz emas.

Dangal aytish zarurki, akademik Naim Karimov qalamiga mansub 2000 dan ortiq katta-kichik asarlar uning adabiyot, fan, madaniyat, Vatan va millat taraqqiyoti yoʻlidagi betakror fidoyiligi-ning yorqin shahodatidir. Ana shu shahodat uni, hech bir ikkilanmay, adabiyotshunosligimizning chinakam chinori deyishga imkon beradi.

Nizomiddin MAHMUDOV, OʻZR FA Oʻzbek tili, adabiyoti va folklori instituti direktori, filologiya fanlari doktori, professor

HIKOYA

U ayqirgan asov to'qinlarni yaxshi ko'rardi. Garchi shunday bo'lsa-da, ertaga baribir dengizni ko'zi qiyib, Holland yurtini tashlab ketadi...

Sxiphol aeroportida uni Berlinga kuzatib qo'ydim.

Qo'lin siltab, boshin olib ketdi u. Oradan picha vaqt o'tib, undan qisqagina yozilgan bir maktub oldim. Xatda Keyt Kayzer yurtiga omon-eson yetib borgani to'g'risida yozgandi.

Ikki oy o'tib, undan tag'in bir xat oldim. Uning bu quvonchli xabari meni sergak tortirdi.

Yoniq hayotini har narsadan ustun qo'yib, izzat-nafsinlari avaylab parvarish etgan Keyt shu kunlarda Myunxenda umrguzaronlik qilarkan, yurak qasrini buzib, bir kuy bastalagani haqida yonib yozgandi. Maktubga ilova shaklida kuni kecha bastalagan "Buyuk yolg'izlik" nomli musiqiy fusunni qo'shib jo'nataarkan, mening Myunxenga yetib kelishimni ham so'rab qolgandi...

Men esa inson tafakkuri hamda qalbining ilohiy qudratiga tahsinlar o'qib, u yaratgan musiqiy fusun ichida sarosar kezinaman.

Keling, men Sizga bir hikoyani so'zlab beray. Shunda, menda ne hollar kechayotganini anglarsiz, balki.

Bu vayronkor shamol boshga balo bo'ldi. Undan kuch olgan bulutlar bejo kezinaverib, vahm qo'zg'ay boshladi. Dengizchi-bahriylarning aytishicha, shamol dovul chaqirmoqda edi. Bandargohdagi yo'lovchilarni vahm bosib, shamolning shashti pasayishini kutishdan boshqa chora topolmay, mum tishlab qolishdi.

Bizning guzar Bandargohning biqini-da joylashgan. Men uyga qaytayotgandim. Qarasam, shundoq ro'paramda Keyt ko'rindi. U oqish-gunafsha rangli chakmon kiyib olgan qizaloqni yetaklab kelayotgandim. Gul'uncha qiz esa qo'lida-gi qopchig'ini qisib-qimtib Keytga pildirab ergashadi. Hoynahoy, qizaloq biror tani-shiniki bo'lsa kerak, chunki Keyt farzand-siz edi-da.

– Voy, senmisan? – Keytning quyuq qoshlari yoydek egilib, birdan manglayi tomon ko'tarildi.

– Menman, – dedim.
– Ko'pdan ko'rinmaysan?
– Ha, endi yuribman-da. O'zing salomatmisan?
– Tuzukman, tuzukman.
– Ha...
– Ertaga Do'ychlandga shaylanib turibman.

Birdan ko'nglim g'ash tortib so'radim: – Do'ychlandga? Nega?!

Keytning yuzi tundlashdi.
Bir nima degisi bor, lekin menga qanday anglatishni bilmayotir.

– Nima bo'ldi, gapirsang-chi? – Xa-votirim oshib so'radim.

– Onam og'rib qolgan, bormasam bo'lmaydi.

Uning 87 yashar onasi Myunxenda yashaydi. Keytning kasbi bastakor, millati olmon, u Hirard ismli holland zobitiga turmushga chiqqandi.

BUYUK YOLG'IZLIK

Rasmni sun'iy intellekt chizgan.

– Ha, ha, umr bersin, umr bersin! O'zi shunday ekan, qariyalar og'rib turisharkan, – deyman unga dalda bo'lib. Axir, o'zimning ham 90 yoshdan oshgan onam O'zbekistonda qolgan. Mushtiparimning tez-tez og'rib turishini ko'z oldimga keltirarkanman, birdan hushim uchib, aqlim shoshadi. "Ishqilib manglayimizga onalarimiz omon bo'lsinlar!" U birdan lov etib yonib ketdi-yu, ikki yonog'i qip-qizil alvon tusini oldi. Keyt oilada yolg'iz farzand, otasi ikki yil burun qazo qilgandi. U uch oyda bir Myunxenga onasini ko'rgani borib turadi. Keyingi paytlar uning hayoti g'us-sali kechdi, mana, ikki yildirki, xo'jayini oshqozon saratoni xastaligi bilan olishib keladi. Uning zabun holini ko'rib, ko'nglim buzildi. Lekin buni o'ziga sira bildirdim. Men u bilan tez-tez ko'rishib turaman. Keyt zakoli, vazmin va juda kamgap ayol edi, biroq beqiyos bir iltifot bilan mudom baodob suhbat qurardi. Biz picha gaplashib turdik-da, so'ng xayrlashdik.

Xavotirim oshib, ortidan qarab qolaman. Tunda chaqmoq chaqib, otashqaldiriqdan so'ng yomg'ir sharros quyib, borliqni savalab chiqqandi. Namlik tarqamagan, dengiz shamoli muzdek hovurni yuzimga urgan chog' Vag'tning shamolida to'zg'ib ketaman.

Men unib-o'sgan Bo'diq guzarida bir kampir yashab o'tgan. Guzaradagilar uni "qovurmochfurush" atashsa-da, Imqol momo qovurmoch sotmasdi, balki vaqti-vaqti bilan qatlama pishirib, so'ng qovurmoch qovurib, mahalladagi bolalarga ulashar edi. O'sha kampir bizga qo'shni edi. Bir kuni maktabdan qaytayotсам, u meni imlab chaqirdi. Quloq ossam, sho'rlik changakka ilingan suzma xaltani ololmay turgan ekan. Shotini qo'yib, suzmani olib berdim. Momo duoyi jonimni qilib, qaynoq bug' ko'tarilib turgan qatlamani qo'limga tutdi. Men olmadim. Shu deng, birov qo'limga yegulik tutsa, yeb ketavermayman. Undan tashqari momo-ga rahmim kelardi. Sho'rlik qari holi bilan surpa ochib, xamir qorigan. Taxta-o'qloqda, bilmam, qancha urinib zualalarni yo'yg'an. O'choqqa qozon osib, o't qalagan, so'ng qatlamani pishirgan. Shu hol ko'z oldimdan sira ketmay qoldi. Cholingin vafotidan so'ng ikki qizini ham turmushga chiqargandi. Qizlari onasining holidan tez-tez xabar olib turishsa-da, baribir, barcha ro'zg'or ishi momoning zimmasida edi. Qartaygan jussasi xuddi yerdan chalpak yegan-

day, birdan ko'zimga aybaki va juda mushtipar ko'rinish ketdi. Men Imqol momomni yaxshi ko'rardim, hamda juda-juda... Undan sira ko'ngil uzolmasdim. Keyinchalik men chetda yasharkanman, allaqachonlar olamdan o'tib ketgan shu mastura ayolni sira unutmadim. Unutolmadim. Xullas, qatlamanim olmay jo'neyotсам, oyog'im tagida xazonlar shitiri qulog'imga yetib keldi. Qarasam, daraxtlar beryo'la bag'rini to'kkan, yer xazonga g'arq edi. Chop-qillab sumkamni uyga qo'yib, apil-tapil ovqatlanib oldim-da, qaytib momoning uyiga chiqdim. Xazonlarni bir pasda supurib, kanop xaltalarga joylab qo'ydim. Ochiq ayvonda turgan govmishga suv tutdim. Oshxonaga mo'ralasam, momo almisoqdan qolgan chiroqning piligini puf-puflab tozalayotgan ekan. Shundan so'ng qo'sh pirmiz piliklarini ham yangilab qo'ydi. Bir payt momo uyiga kirib, bir otkritka olib chiqqach, menga qarab, "...ay, Shahlo qizim, mani savodim yo'q, shuni sanga bera qolay, balam. Bu – manim sanga hadyam bo'lsin! Oxir, sani hikoya yozadi, deb eshitganman. Bunga bir nimalar yozgin-a", deya otkritkani mening qo'limga tutdi. Quvonchim ichimga sig'may, otkritkani

ko'ksimga bosgancha hovliqib, uyimiza kirdim. Axir Imqol momom menga evazsiz, biroq hadsiz quvonch hadya qilgandi-da!

Otkritkada to'p-to'p bo'lib, endi ochilayotgan ko'm-ko'k gul g'unchalarga och moviy rangli kapalak qo'nib turgani tasvirlangandi. Ko'zyoshim potrab chiqdi, nafasim birdan bo'g'zimga tiqilib qolsa bo'ladimi, negaligini bilmayman, yutib, ho'ng'rab yig'lab yubordim. Men Imqol momoni yaxshi ko'rardim. Undan sira ko'ngil uzolmasdim. Momo ham menga bo'lakcha mehr qo'ygandi. Mitti jussam, nur kabi tengi yo'q baxt-saodatga ko'milib turaverdim, turaverdim...

Bir payt qayroq tosh yotqizilgan yo'lakda bir nima yillitlay boshladi... Tikilib qaragam, billur shudring titranayapti... Va bu titroq shabnam Imqol momomning kipriklaridagi yoshga juda o'xshardi.

Birdan shisha jarangi qulog'imga yetib keldi-yu men tomchi tomayotgan shaffof shabnamni qoralay boshladim.

Taqdir taqozosi bilan Niderlandiyada yashay boshladik. Mana, Imqol momom menga hadya etgan o'sha otkritka hozir ham xotira daftarimning qatida turipti.

Shanba kuni uyimizga Keyt keldi. U to'p-to'p bo'lib, endi ochilayotgan ko'm-ko'k gul g'uncha-yu, mitti kapalakli ko'k ko'yak kiyib olgandi. Ko'zim birdan yonib ketdi. Uning ko'ylagidagi to'p-to'p gullar va ko'k rangli kapalaklar Imqol momom menga hadya etgan otkritkadagi manzaraga juda o'xshab ketardi...

Men uning g'amgin chehrasiga boqdim. U judayam ko'hlik, biroq g'ussa komiga botib qolganga o'xshardi.

Ko'zlari cho'kib ketibdi.

Chehrasi juda so'lg'in.

Bu hol menda bir kechinma qo'zg'adi. Vayronkor kechinma...

Ha, bir boshqacha holat edi bu. Hamda juda-juda bo'lakcha edi...

Uch oy burun uning onasi vafot etgandi. Keyt tinmay onasi haqida yonib gapirdi. U uyiga ketgach, men ham anchagacha o'zimga kelolmay, qiynalib yurdim. Ko'p o'tmay, ey voh, u eridan ajraldi. Attang, uning rafiqi oshqozon saratoniga davo topolmay, bevaqt olamdan o'tdi. Keyt so'ppayib qoldi. Uni Hirardning qarindoshlari sira chiqishtirmadi, chunki orada mulk masalasi ham bor edi-da. U hech vaqo talashmadi, Hirardan qolgan mulkni qoldirib, o'z yurtiga boshin olib, Vag'tning shamolida to'zg'ib ketdi.

MUALLIF HAQIDA: Shahodat ULUG' – 1970-yili Navoiy viloyatining Nurota shahrida tug'ilgan. U "Aftodil", "Suyunchi", "Shams, Qamar – Qurbongul" nomli dostonlar, "Amsterdam xotiralari" lavhalari hamda Xorazmshohlar tarixidan hikoya qiluvchi uch romandan iborat – "Jayhun epiklari", "Sen yig'lama faqat", "Xaloskor sulton Qutuz" – trilogiyasi muallifi.

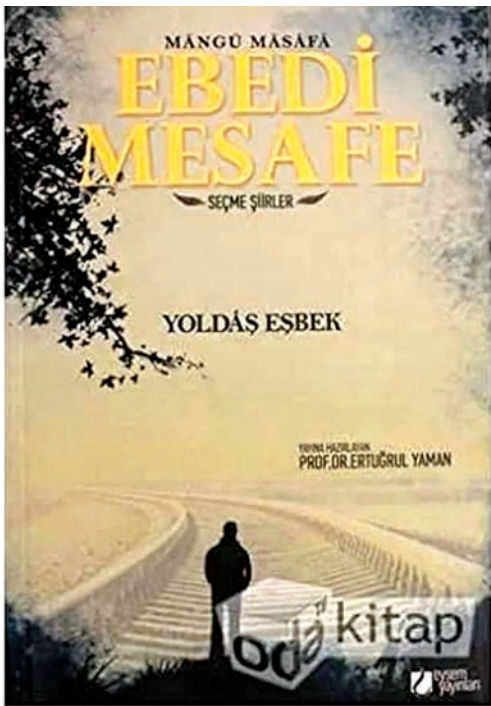
Adiba 2015-yil Londonda o'tkazilgan YevroOsiyo "Kitob forumi" festivali, 2023-yilda o'tkazilgan Mahmud Koshg'ariy nomli xalqaro turkiy tili hikoyanavislari tanlovi g'olibi. Adiba hozirda Niderlandiyaning Amsterdam shahrida yashab ijod qiladi.

YANGI NASHR

Mangu yo'ldosh va esh tuyg'ular

"Insonlarning bir-birlarini sevib, hurmat-ehtirom ko'rsatishlarida san'atga teng keladigan unsur yo'q. Qo'lingizdagi ushbu asar ana shu ezgu tuyg'u, tushuncha va g'oyalarning hosilasidir. Mansub ekanimizdan sharaf tuyganimiz – buyuk millatimizning eng qadimiy va eng inja san'ati bo'lmish she'r san'atining bir uchidan tutishdek baxtiyorlik hamisha menga hamroh. Xalqimiz inja ruhining eng go'zal tazohuri sanalgan she'r san'ati Turkistonning tengsiz gulistonlarida va so'lim makonlarida o'zgacha royiha (muattar hid) va o'zgacha lazzat ila qarshimizga chiqdi. Ha, biz bu favqulodda go'zallikka va jozibaga begona qololmas edik. Xalqimiz azaldan qardosh, nasldosh, dildosh o'zbeklarning she'r san'atini yanada yaqindan tanimog'i, undan bahramand bo'lmog'i lozim edi..."

Mazkur iqtibos hassos va xokisor shoirimiz Yo'ldosh Eshbekning yaqinda Anqara shahridagi "Eysem" nashriyotida chop etilgan "Mangu masofa" ("Ebedi Mesafe") nomli kitobiga yozilgan so'zboshidan keltirildi.

Ha, o'zbek she'riyatiga oshno bo'lgan ko'ngilli bir tadqiqotchi, o'zbek tili va adabiyoti bo'yicha qator tadqiqotlar muallifi hisoblangan professor Ertug'ul Yaman bu go'zallik, joziba, hayratdan o'z millatdosh-

larini ham bahramand qilmoq niyatida ushbu ezgu ishga qo'l urgan.

Kitobning o'ziga xos jihatlardan biri – unda shoir Yo'ldosh Eshbekning she'rlari turk o'quvchilariga oson bo'lgan transkripsiyada aslyatda, ikkinchi sahifada esa tarjimada berilgan. Bu o'quvchiga she'rning asl matnini solishtirib o'qish imkonini beradi. Tarjimon va musannif kitob avvaliga shoirimizning qadim ohanglarda yozilgan, biz ham talabalik paytimizda jo'r bo'lib o'qiganimiz – "Seni so'roqlayman" she'rini qo'ygan:

**Ostonangga dilimning
Torlarini boyladim.
Men bir dunyo suluvdan
Sen suluvni sayladim.**

Bu quvonchli xabar o'zbek tilining, o'zbek she'riyatining, qolaversa, O'zbekistonimizning jahon miqyosidagi e'tirofi va e'tibori ifodasi, deyish mumkin.

Abdumurod TILAVOV,
filologiya fanlari nomzodi

YANGI LUG'AT

ATAMALAR SHARHI

AGITATSIYA

– ommani turli maqsadlar va siyosiy harakatlarga chorlovchi, odamlarning kayfiyati hamda ongiga kishi bilmas darajada ta'sir ko'rsatuvchi targ'ibot shakli. Uning og'zaki, bosma va boshqa turlari mavjud.

FRANSHIZA

– tadbirkor hamda muvaffaqiyatli biznes o'rtaqidagi o'zaro kelishuv hisoblanib, ushbu kelishuv mashhur brend va mahsulotlar, shuningdek, biznes modelidan ma'lum haq evaziga foydalanish imkonini beradi.

FRILANS

– biror bir yollanma ishchining doimiy ish joyi – ofisga bog'lanmagan tarzda mustaqil shaklda, masofadan turib amalga oshiradigan ishidir. Frilanser, ya'ni mustaqil ravishda masofadan ishlovchi yollanma xodim – buyurtmalarni o'zi izlab topadi hamda ish beruvchi bilan kelishuvga asosan belgilangan ishlarni bajaradi.

Gazetxonlarimizda mazkur so'zlarning o'zbekcha muqobiliga taklif bo'lsa, telegram orqali @jadidgamurojaat_bot manziliga yuborishlarini so'raymiz.

